

MEDDELELSER
FRA
RIGSBIBLIOTEKAREN

36. årgang nr. 3 1985

Min søn, tag dig i vare, thi der er ingen ende på de mange bøger der skrives

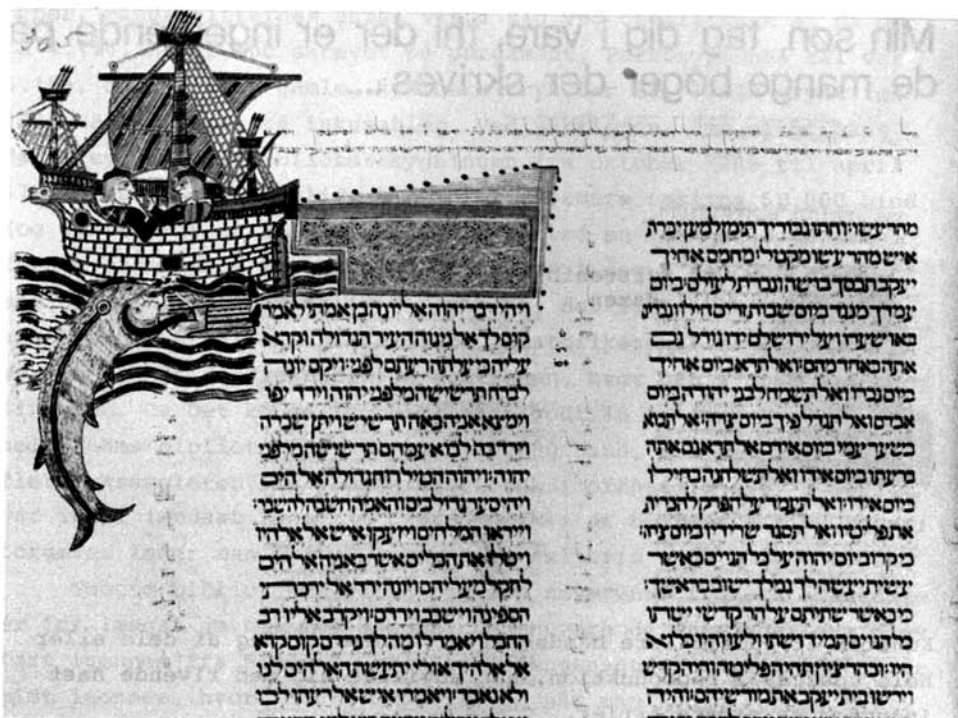
af førstebibliotekar, mag.art.
Ulf Haxen

Kunsten at facsimilere håndskrifter, fremstilling af dele eller hele codices i reproduktion, har udviklet sig med rivende hast indenfor de sidste årtier.

Tidligere tiders firefarvetryk på glittet papir i ofte dårlig indbinding er afløst af en reproduktionsteknik med ni farver og anvendelse af laser og computer til fastholdelse af de fineste farvenuancer og kalligrafiske mønstre. En nyudviklet trykkemetode indfanger detaljen i guld- og sølvilluminationerne og papiret forarbejdes således at pergamentkvaliteten og materialets ælde fornemmes. Endnu har man ikke opfundet den teknik, der gør det muligt at facsimilere direkte på pergament - men den dag synes heller ikke fjern.

Forlaget Facsimile Editions, London, har netop udgivet et pragtværk, som må anses for at være det hidtil mest fuldkomne hvad illuminerede hebraiske håndskrifter i facsimile angår. Det drejer sig om et bibelmanuskript af sefardisk (jødisk-spansk) proveniens udført på bestilling af en velstående jødisk klædehandler, Don Solomon di Braga, i Nordvestspanien, LaCoruña 1476. Tyve år før jødernes fordrivelse fra den iberiske halvø.

LaCoruña Bibelen er opkaldt efter den kristne hebraist, Benjamin Kennicott, på hvis foranledning det 922 sideres digre bibelværk blev erhvervet til Radcliffe samlingen i Oxford, 1771. Benjamin Kennicott (1712-1783) fungerede da som bibliotekar ved den-

Fol. 305r Illustration til Jonas's Bog kapitel I.

ne navnkyndige bogsamling. I 1882 overførtes Kennicott bibelen til Bodleian Library's orientalske samling under signaturen "Kennicott 1". Til denne dag en af Bodleian's største klenodier.

Det var samme Kennicott, der under arbejdet med sin store to-binds foliantudgave af *Vetus Testamentum Hebraicum cum Variis Lectionibus* ansøgte Frederik V gennem dennes udenrigsminister, J.H.E. Bernsdorff, om tilladelse til at anvende de af Carsten Niebuhr ekspeditionen hjembragte bibelmanuskripter til brug for sine tekstkritiske studier. Kennicott kvitterede for den indhentede tilladelse, "... with the warmest gratitude, the Honour of a Promise from His Majesty The King of Denmark, (at the recommendation of my Friend His Excellency The Count de Bernsdorff) that not only these 8 MSS, but also every other in the Royal Library, containing any part of the Hebrew Bible, shall be sent to England, for my own personal inspection". (note 1).

"Kennicott 1" har ikke blot betydning for forskningen inden for jødisk skrifttradition. Den er også en vigtig kilde til studiet af jødisk miniaturekunst. På 238 af Bibelens sider figurerer

Fol. 352v Dekorativt "tæppemønster".

de mest forskelligartede motiver hentet fra de bibelske fortællinger vekslede med geometriske paneler, arabisk inspirerede "tæppemønstre", kalligrafi og filigran samt halvt dyre- og halvt menneskelignende grotesker. Farvevalget er righoldigt, men balanceret, også hvad angår brugen af forgyldninger.

Fol. 447r Kunstnerens kolofon med teksten: Jeg Josef ben Hajjim illustrerede og afsluttede denne bog.

Et af de store problemer i forbindelse med forskningen af middelalderhåndskrifter, kodikologien, er spørgsmål som datering, proveniens, skriver og illuminators identitet etc. Til tider angiver manuskriptets kolofon nogle af oplysningerne, til andre tider oplyses intet som helst. Det bliver da forskernes opgave bl.a. gennem sammenlignende studier af skriftføringen, ikonografiske stilelementer og andre håndskrifthistoriske fænomener, såsom pergamentkvalitet og indbindingsteknik, at placere værket i tid og rum.

For LaCorunabibelens vedkommende ("Kennicott 1") hersker det enestående forhold, at den har to kolofoner, skribers og illuminators. Skriveren (*HaSofer*, på hebraisk), Moses ibn Zabarah, anfører på fol. 438r, at han afsluttede sit arbejde i byen LaCoruña, den tredie dag i den jødiske måned *Av*, år 5236 efter verdens skabelse, d.e. 24. juli 1476. Han erklærer sig endvidere eneansvarlig for afskriften af Bibelens 24 bøger, idet han alene afskrev dem (note 2), vedføjede vokaler og *masorah* (kritiske randbemærkninger), konfererede med den kanoniserede bibelversion, kollationerede og korrigerede. Moses ibn Zabarah omtaler med hyppigt brug af bibelcitater den fremragende unge mand, Isak, søn af den "lærde" og "elskede" Don Solomon di Braga, klædehandleren der kommissionerede bibelkodeksen. Med udgangspunkt i Prædikerens bog 2:12, "Min søn, tag dig i vare, thi der er ingen ende på de mange bøger der skrives ...", udtrykker skriveren, Moses ibn Zabarah, håbet om, at "Herren må gøre Isak istand til at fremme bogproduktionen".

Her manipulerer Moses ibn Zabarah imidlertid bevidst med versets fulde ordlyd. I virkeligheden advarer Prædikerens mod for megen studeren "for det trætter legemet".

Som skriver i det konkurrerende bogtryks tidsalder kunne der være god grund til at reklamere for sit håndværk.

Hvis skriver og illuminator ikke var én og samme person, arbejdede de to altid tæt sammen. Moses ibn Zabarah gjorde plads og lavede "layout" for kunstneren, som lod fantasien spille frit indenfor de givne rammer.

Illuminators kolofon på Kennicottbibelens sidste folier siger kort og koncist, "Jeg Josef Hajjim illuminerede og afsluttede denne bog". Men måden han underskriver sig på viser, at der kunne ligge megen humor bag kopisternes alvorlige metier.

Med facsimile udgaven af LaCorunabibelen følger et rigt illustreret kommentarbind skrevet af professor Bezalel Narkiss og Aliza Cohen-Mushlin.

Værket er anskaffet til Judaistisk Afdeling.

Noter:

1. Kennicott, B.: *The State of the Collation of the Hebrew Manuscripts of the Old Testament*. Oxford, 1762-68.
KINGS & CITIZENS, Vol. II. New York, 1983.
2. Som direkte forlæg for LaCorunabibelen tjente Cervera bibelhåndskriftet, Lisabon, 1300.

The world's foremost publisher of illuminated manuscripts

This article has been reproduced for your information and pleasure.

For copyright reasons we have to reduce the quality of the images. We hope this does not detract too much from your enjoyment of the article.

Facsimile Editions Limited
40 Hamilton Terrace
London NW8 9UJ
United Kingdom

Tel: +44 (0) 20 7286 0071

Fax: +44 (0) 20 7266 3927

www.facsimile-editions.com